

*До разової спеціалізованої вченої ради ID 9091
Закладу вищої освіти «Університету Короля Данила»
(76018, м.Івано-Франківськ, вул.Є.Коновальця, 35)*

ВІДГУК

Офіційного опонента – доктора архітектури, доцента

Дячок Оксани МIRONІВНИ

**на дисертацію Стовбана Василя Олексійовича на тему: «Містобудівні
методи та засоби врегулювання просторових конфліктів у містах України
(на прикладі м. Івано-Франківськ)»**

**подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 191
«Архітектура та містобудування» за спеціальністю 19 «Архітектура та
містобудування»**

На основі вивчення дисертації і праць, що були опубліковані за темою дисертації, встановлено наступне.

Актуальність теми дисертаційної роботи

Тема дисертаційного дослідження «Містобудівні методи та засоби врегулювання просторових конфліктів у містах України (на прикладі м. Івано-Франківськ)» зумовлена зростаючою напругою в міському середовищі, спричиненою активними процесами урбанізації, суперечностями між функціональними зонами, інтересами соціальних груп та дефіцитом узгоджених стратегій розвитку. У світлі трансформацій, що відбуваються в українських містах, особливо в контексті повоєнного відновлення, ця тема набуває не лише наукової, але й вагомої практичної значущості, відповідаючи ключовим орієнтирам державної та академічної політики.

Містобудівна практика дедалі частіше стикається з колізіями на перетині рекреаційних, історико-культурних і житлових функцій. До цього додаються неузгодженості між містобудівною документацією, чинною нормативною базою та фактичною забудовою, що ускладнює досягнення гармонійного просторового розвитку. У цьому контексті особливої ваги набуває створення науково обґрунтованих підходів до ідентифікації, систематизації та конструктивного вирішення просторових суперечностей, які, залишаючись неврегульованими,

гальмують сталий розвиток міського середовища та підривають довіру населення до механізмів управління.

Обрання Івано-Франківська як об'єкта дослідження є цілком виправданим, адже місто втілює характерні для багатьох українських населених пунктів виклики — високу щільність історичної забудови, посилений інвестиційний тиск на природно-рекреаційні зони та обмеженість інструментів громадського впливу на містобудівні процеси.

Дослідження просторових конфліктів у такому контексті має не лише теоретичну цінність, а й практичну спрямованість: воно сприяє виявленню критичних точок у структурі міського середовища та формуванню інструментарію для запобігання їх ескалації. Важливим аспектом роботи є її міждисциплінарний характер, що інтегрує архітектурно-планувальні, соціальні, правові й комунікаційні компоненти.

Застосування європейських принципів врегулювання просторових суперечностей у поєднанні з аналізом місцевої специфіки дозволяє адаптувати міжнародний досвід до реалій українських громад. У такий спосіб дослідження відповідає стратегічним завданням реформування містобудівної політики в Україні та містить суттєвий потенціал для впровадження у практику.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами і темами

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідних програм, планів та тематичних напрямів, що реалізуються на кафедрі архітектури та будівництва Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» й відповідає пріоритетним напрямам наукових досліджень, зокрема темі «Сучасні проблеми та перспективи розвитку архітектури, містобудування та дизайну» (номер державної реєстрації: 0120U105634). Робота узгоджується зі стратегічними завданнями загальнонаціональних програм розвитку міст України: «Стратегія сталого розвитку міст України до 2030 року»; «Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки»; «Стратегія розвитку міста Івано-Франківська до 2030 року» та ін. Як наслідок, можна констатувати, що робота має достатню практичну спрямованість.

Оцінка обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих автором

Загальний обсяг дисертації становить 270 сторінок, з яких основний текст – 204 сторінки. Список використаних джерел нараховує 165 найменувань, що свідчить про широке опрацювання сучасного наукового доробку. Додаткова частина містить 37 сторінок і представлена схемами, аналітичними матеріалами, графічними ілюстраціями та іншими емпіричними даними, що деталізують результати дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані автором, мають як теоретичне, так і прикладне значення. Їхня обґрунтованість ґрунтується на міждисциплінарному підході, який поєднує методи урбаністики, архітектури, соціології, права та управління просторовим розвитком. Відповідно до акту впровадження від 10.04.2025, результати дисертації використовуються в навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» під час викладання курсів «Історія архітектури та містобудування», «Теоретичні та методичні основи архітектурного проектування». Крім того, напрацювання автора застосовуються у науково-дослідній та експертно-аналітичній діяльності Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І. М. Луцького, зокрема під час реалізації наукових програм розвитку Університету Короля Данила (довідка про впровадження від 09.04.2025).

Достовірність результатів підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях, у публікаціях у фахових виданнях, а також впровадженням у практичну діяльність. Автор застосовує комплексну методологію, що включає системний аналіз, порівняльні методи та емпіричні дослідження, що дозволяє забезпечити об'єктивність висновків та їхню узгодженість із реальними урбаністичними процесами.

Таким чином, дисертаційне дослідження має беззаперечну наукову новизну, практичну значущість й методологічну послідовність, що засвідчує

достовірність одержаних результатів і обґрунтованість сформульованих рекомендацій.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації, є результатом самостійної наукової діяльності здобувача і становлять вагомий внесок у розвиток архітектурно-містобудівної науки. Уперше здійснено комплексний міждисциплінарний аналіз просторових конфліктів у міському середовищі на прикладі Івано-Франківська із застосуванням сучасних наукових підходів.

Ключові наукові результати:

1. Концептуальні напрацювання:

- уточнено понятійно-категоріальний апарат терміну «просторовий конфлікт» у контексті урбаністики;
- розроблено структурно-функціональну модель просторових конфліктів, що враховує: типи конфліктів; їх локалізацію, масштаб, динаміку; зв'язок із морфогенезом міста.

2. Методичні та практичні рішення:

- розроблено міждисциплінарну методику діагностики конфліктів, що поєднує урбаністичні, соціологічні, екологічні та правові аспекти;
- сформульовано принципи безконфліктного просторового розвитку, адаптовані до українського пострадянського контексту та європейських підходів;
- запропоновано інструментарій просторового аналізу з новими критеріями оцінки: рівня конфліктності територій; урбаністичної чутливості (соціальна напруга, динаміка змін, стратегічне значення

3. Класифікаційна та аналітична робота:

- удосконалено типологію просторових конфліктів шляхом введення нових категорій: конфлікти пам'яті; урбоекологічні конфлікти; конфлікти локальної ідентичності;

- систематизовано зарубіжний і вітчизняний досвід: узагальнено практики муніципального реагування; проаналізовано моделі конфлікт-менеджменту й партисипативного планування в українських умовах.

4. Теоретико-методологічні аспекти:

- поглиблено розуміння просторових конфліктів як урбаністичного явища, зумовленого кризою модерністських моделей;
- розвинено концепцію гуманізації містобудівної політики: інтеграція ідей «права на місто»; участь громади; публічний простір як осередок соціального діалогу.

5. Соціально-екологічний аналіз:

- проаналізовано суперечності між забудовою та природними ландшафтами, а також між охороною культурної спадщини та урбаністичною трансформацією.

Повнота висвітлення і викладення сформульованих у дисертаційній роботі положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором працях

Результати дисертаційної роботи достатньо повно відображено в наукових публікаціях, з яких п'ять статей опубліковані в наукових фахових виданнях України, дві статті – у наукових періодичних виданнях інших держав, а також оприлюднені у збірниках матеріалів конференцій.

Наукові публікації повністю відображають зміст та основні результати дисертаційного дослідження, демонструючи послідовну реалізацію його цілей і завдань. Опубліковані матеріали є змістовно різними та не дублюють один одного, що свідчить про системний характер роботи здобувача.

Публікації відповідають вимогам пункту 819 *Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії*, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Методологічні, теоретичні та прикладні результати дослідження пройшли належну апробацію й отримали схвалення в рамках участі здобувача у

всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, семінарах, форумах і круглих столах.

Зауваження до окремих положень дисертаційної роботи

Незважаючи на загалом позитивну оцінку результатів дисертаційного дослідження, його практичну значущість і достатній рівень наукової новизни, окремі положення, викладені в роботі, мають дискусійний характер і потребують подальшого теоретичного уточнення та наукового доопрацювання. Зокрема, заслуговують на додаткове обґрунтування такі аспекти:

1. У підрозділі 1.1 не повністю розкрито зв'язок між загально-соціологічними теоріями конфлікту та їх архітектурно-містобудівним застосуванням. У тексті широко представлено філософсько-соціологічні підходи до трактування поняття «конфлікт», однак не уточнено, яким чином ці підходи адаптуються до специфіки урбаністичних середовищ, просторової морфології міста чи функціонального зонування. Варто було глибше розкрити, як саме структурні елементи конфлікту (учасники, ресурс, тип дії) корелюють із містобудівними практиками, наприклад, при прийнятті планувальних рішень або зонуванні територій.

2. На рівні загальних декларацій в роботі подано принципи безконфліктного розвитку. Попри обґрунтоване підкреслення значущості тристоронньої взаємодії між владою, інвестором та громадою, дисертація не містить достатньої конкретизації архітектурно-просторових інструментів, які забезпечують реалізацію цих принципів у практиці. Доцільним було б доповнити аналіз прикладами застосування містобудівних регламентів, сценаріїв адаптивного зонування, параметричних моделей врегулювання або систем просторового посередництва, які мають безпосереднє відношення до запобігання конфліктам у проектній діяльності.

3. Переважна зосередженість на одному місті (Івано-Франківськ) дещо звужує можливості узагальнення на інші урбаністичні контексти України, оскільки особливості просторових конфліктів можуть істотно варіюватися залежно від масштабів міста, соціально-економічної структури, історико-

культурного ландшафту та рівня інституційної спроможності місцевого самоврядування.

4. Аналіз правових інструментів управління просторовими конфліктами у дисертації потребує глибшого опрацювання. У підсумкових положеннях недостатньо розкрито, яким чином актуальні законодавчі трансформації – зокрема в сфері охорони культурної спадщини, децентралізації, містобудівного регулювання чи партисипативного планування – можуть бути інтегровані в авторську модель безконфліктного середовища. Відсутність такої конкретизації звужує міждисциплінарний потенціал дослідження та знижує рівень його нормативної релевантності у сфері практичного містобудування.

5. Обмежена візуалізація матеріалу – у деяких підрозділах варто було б використати більше схем, діаграм чи аналітичних карт.

6. Робота містить низку технічних неточностей орфографічного й стилістичного характеру, що потребують редакторського доопрацювання з метою забезпечення належного академічного рівня викладу. Окремі формулювання не завжди відповідають стилістичним нормам наукової мови, трапляються граматичні помилки. Крім того, під час оформлення посилань на використані джерела не завжди дотримано стандартизованих академічних вимог: відсутні точні вказівки на сторінки, з яких взято цитати чи дані, а також іноді не вказано номер джерела відповідно до списку літератури. У деяких випадках у тексті наводяться згадки про нормативно-правові акти, включені до переліку джерел, однак відсутні належні посилання на них. Зазначені недоліки не є грубими порушеннями, проте їх усунення сприятиме підвищенню загальної академічної якості роботи.

Однак слід підкреслити, що зазначені зауваження мають переважно рекомендаційний характер, не є принциповими і жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Стівана В.О. Представлене дослідження є цілісним, науково обґрунтованим і актуальним, містить елементи наукової новизни та володіє вагомим теоретичним і практичним значенням у сфері архітектури та містобудування.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016р. №261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. №283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Робота структурована логічно: складається з трьох розділів, кожен з яких містить низку підрозділів, що відповідають логіці дослідження — від теоретичних засад і категоріального апарату до просторового аналізу та розробки практичних рекомендацій. Дисертація містить ґрунтовний огляд літератури, аналіз реальних кейсів конфліктів у місті Івано-Франківськ, застосування міждисциплінарних підходів, а також пропозиції з удосконалення містобудівної практики. Назва дисертації відображає її зміст, що у свою чергу свідчить про досягнення сформульованої мети та вирішення поставлених автором завдань дослідження.

Робота викладена лаконічною науковою мовою. Після кожного розділу і після роботи в цілому викладаються ґрунтовні висновки, одержані автором особисто. Оформлення і зміст дисертаційної роботи відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Випадків академічного плагіату й фабрикації у дисертації та публікаціях Стовбана В.О. не виявлено.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота Стовбана В.О. на тему «Містобудівні методи та засоби врегулювання просторових конфліктів у містах України (на прикладі м.

Івано-Франківськ)» є актуальним, самостійно виконаним та завершеним науковим дослідженням. Отримані результати та висновки належно обґрунтовані, містять наукову новизну, мають теоретичне та практичне значення; результати проведених здобувачем досліджень відповідають темі дисертації.

За своїм змістом, актуальністю, підходами до вирішення наукових проблем, теоретичним та прикладним значенням отриманих результатів дисертаційна робота на тему на тему «Містобудівні методи та засоби врегулювання просторових конфліктів у містах України (на прикладі м. Івано-Франківськ)» відповідає всім вимогам, а її автор, Стовбан В.О., який оволодів методологією наукової діяльності, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування».

Офіційний опонент:

Доктор архітектури, доцент,
в.о. завідувача кафедри архітектури та дизайну
Західноукраїнського національного університету

Оксана ДЯЧОК

Підпис	Оксана Дячок
Завіряю:	
НАЧАЛЬНИК ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ	Алла Сешук (ЗУ)